W¯Kultura artystyczna Wieikiego Ksikstwa Litewskiego w epoce baroku. War.,1995. – S.129 –147,134.

15. Jodkowski J. Grodno. Wilno, 1923. –S.78 –79.

16. Там же. С.93.

17. Trusow Igor. Dzieje Ksikgozbioru Muzeum Historycznego w Grodnie / Biaiostocczyzna,1991. –1. –s.3 –4.; Siemiecczuk Albina. Nie znane Estreicherowi wydania kronik polskich z XV –XVIII wieku w zbiorach Muzeum Historyczno-archeologicznego w Grodnie / Europa orientalis, Toruc, 1996. –S.231 –240.

18. Jodkowski J. Grodno, Wilno, 1923. –S.81.

19. Там же.

20. Там же. С.101.

21. Там же. С.110.

22. Jodkowski J. wi№tynia warowna na Koioїy w Grodnie. Grodno, 1936. –S.31.

23. Jodkowski J. Gimnazjum po-dominikacskie w Grodnie. Grodno, 1924.

24. Chojecki Hilary. Siownik artystyw Polskich. Wr.,1971. –t.1. –s.329.; Jodkowski J. Dwa obrazy polskie w Muzeum Grodziecskim / Muzeum w Grodnie. –t.2. –1925. – s.34 –35.

ВАЛЯНЦІНА САІТАВА

Тадэвуш Урублеўскі –заснавальнік Публічнай бібліятэкі імя Я. і Э. Урублеўскіх у Вільні

Сярод незаслужана выкрэсленых з гісторыі беларускай культуры і палітычнага жыцця дзеячоў канца XIX — першай чвэрці XX стагоддзяў асобнае месца належыць Тадэвушу Урублеўскаму.

Тадэвуш Урублеўскі (8.12.1858 — 3.07.1925 гг.) паходзіў з вядомага беларускага шляхецкага роду. Яго бацькі жылі і працавалі ў Вільні. Бацька — Яўстахій Урублеўскі — быў паважаным доктарам-гомеапатам, маці — Эмілія з роду Бяняўскіх — сваё жыццё прысвяціла навучанню дзяцей. У сям'і панавала атмасфера высокай духоўнай культуры, патрыятызму, прагі і павагі да ведаў. Кніга была для Яўстахія і Эміліі крыніцай ведаў і натхнення, памочнікам і сябрам у працы і адпачынку. Таму ў гэтай сям'і заўсёды набываліся каштоўныя і карысныя кнігі, з году ў год павялічвалася бібліятэка. Шанаваліся і патрыятычныя пачуцці. Бацька маці, маёр Варфаламей Бяняўскі, быў удзельнікам паўстання 1831 г., а яе дзед — вядомы канфедэрат і падарожнік Маўрыцы Бяняўскі. Славуты брат бацькі Тадэвуша — Валеры Урублеўскі — быў адным з кіраўнікоў паўстання 1863 — 1864 гг., генералам Парыжскай камуны. Хлапчуком разам з бацькамі Тадэвуш наведваў дзядулю-эмігранта ў Лондане і дзядзьку Валерыя Урублеўскага ў Парыжы (1865 г.)

Юны Тадэвуш меў выдатныя здольнасці, імкнуўся да ведаў, назаўжды застаўся няўрымслівым прыхільнікам кніг, вельмі любіў сваіх бацькоў, шанаваў

сямейныя патрыятычныя традыцыі, марыў аб вольнасці для сваёй Радзімы. У 1877 г. ён з залатым медалём скончыў навучанне ў гімназіі. Згодна з сямейным рашэннем, юнак паехаў вывучаць медыцыну ў медыка-хірургічную акадэмію ў Санкт-Пецярбург, затым — у Варшаўскі універсітэт. Там за ўдзел у падпольнай сацыялістычнай арганізацыі быў арыштаваны і сасланы ў Табольскую губерню. У ссылцы кнігі, самаадукацыя дапамаглі паглыбіць і пашырыць веды, і пасля заканчэння тэрміну пакарання, вярнуўшыся ў Пецярбург, Тадэвуш самастойна вывучае правы. У 1886 г. ён экстэрнам паспяхова здае экзамены ў Пецярбургскім універсітэце за ўвесь курс навучання і становіцца адвакатам. У Пецярбургу ён пачаў працоўную дзейнасць памочнікам вядомага адваката У.Спасовіча.

У 1891 г. памёр бацька, і Тадэвуш назаўсёды пасяляецца ў бацькоўскім доме ў Вільні (вуліца Універсітэцкая, 9).

Праз вокны бацькоўскага дома былі відаць губернатарскі палац і помнік кату Мураўёву. Сябры сведчаць, што гэты від распаліў у душы Т.Урублеўскага полымя шляхетных пачуццяў патрыятызму і свабодалюбства, свет і цяпло якога ён нёс у сабе і для ўсіх. Яны называлі Урублеўскага святаром гэтых пачуццяў [1]. Тадэвуш Урублеўскі становіцца прыкметным грамадскім дзеячом. Ён піша навуковыя артыкулы па праблемах права, гісторыі, статыстыкі і іншых, прысвечаных мінуламу Вялікага княства Літоўскага і сучаснасці гэтых зямель і народаў, дарагой для яго Вільні, шмат выступае ў розных грамадскіх суполках, навуковых таварыствах. Выдатны эрудыт і аратар, дасціпны субяседнік, ён прыцягваў высокаадукаваных і таленавітых людзей. Невыпадкова Т.Урублеўскі здолеў стварыць некалькі грамадскіх арганізацый, у тым ліку ён аднавіў слаўнае Таварыства Шубраўцаў (1900 г.) [2] як напамінак забытай традыцыі Віленскага універсітэта. Шубраўцамі сталі 33 чалавекі, пазней на яго пасяджэнні пачалі збірацца ўдзельнікі з іншых мясцін. Быў Т.Урублеўскі і сярод арганізатараў Народнага універсітэта, асветніцкага таварыства "Веды". На працягу жыцця Т.Урублеўскі шмат падарожнічаў, але найбольш любіў і дасканала ведаў родны горад. Ён склаў пералікі віленскіх вуліц, банкаў, касцёлаў.

Малады юрыст хутка дасягнуў прафесійнага поспеху, быў адным з самых вядомых адвакатаў, удзельнікам гучных спраў. Так, у 1924 г. у Варшаўскім акруговым судзе Т.Урублеўскі абараняў архімандрыта Паўла Латышонка, абвінавачанага ў забойстве мітрапаліта Ю.Ярашэўскага — галавы праваслаўнай аўтакефальнай царквы ў Польшчы.

Не мог чалавек такога паходжання, здольнасцей і адукацыі застацца абыякавым да лёсаў Бацькаўшчыны і яе народа. У сталым веку Т.Урублеўскі становіцца сведкам абуджэння нацыянальнага духу беларусаў-ліцвінаў, пад'ёму іх культуры і, нарэшце, спроб дасягнуць нацыянальнай дзяржаўнасці. Існуюць падставы сцвярджаць, што сам ён у 60-гадовым узросце ўсвядоміў сябе беларусам. Менавіта ў апошнія гады жыцця Т.Урублеўскі як навуковец і публіцыст, юрыст і грамадзянін уключаецца ў беларускі нацыянальны рух, імкнецца (наколькі быў здольны) адстойваць правы беларусаў як народа і грамадзянскі стан асобных яго прадстаўнікоў.

Не вядома, калі ён выдатна авалодаў беларускай мовай, на якой пачаў

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

выступаць і публікаваць навуковыя артыкулы. (На працягу жыцця Т.Урублеўскі друкаваў навуковыя працы на рускай мове, па-польску, па-нямецку). Абвяшчэнне Беларускай Народнай Рэспублікі выклікала ў Т.Урублеўскага вялікі душэўны пад'ём і гонар за свой народ. Ён становіцца ў рады віленскіх беларусаў, якія віталі БНР, жадалі працаваць для стварэння беларускай дзяржаўнасці. У 1918 г. Т.Урублеўскі падрыхтаваў публічнае выступленне, ў якім раскрывалася значэнне дзяржаўнасці для беларускага народа. Аднак гістарычныя падзеі прывялі да раздраблення этнічнай беларускай тэрыторыі паміж БССР і суседнімі дзяржавамі. Вільня апынулася на тэрыторыі Польскай рэспублікі. Віленскія беларусы, як і іншыя заходнія беларусы, імкнуліся развіваць нацыянальнае жыццё. Гэта праблема востра хвалявала і Т.Урублеўскага. На працягу 1918 — 1919 гг. па ўласнай ініцыятыве ён падрыхтаваў шэраг праектаў прававых актаў, якія прысвячаліся юрыдычнаму рэгуляванню гміннага і павятовага самакіравання, натарыяту на тэрыторыі ўсходніх зямель Польшчы. Т.Урублеўскі імкнуўся захаваць ў прававых нормах мясцовыя асаблівасці.

Менавіта ў апошнія гады жыцця Т. Урублеўскім ствараюцца працы, прысвечаныя беларускай нацыі і будучыні яе дзяржаўнасці. Гэта былі цяжкія часы для беларусаў у Польшчы. Польскія ўлады, забыўшыся на тое, што разам з палякамі беларусы больш за стагоддзе ішлі крыжовым шляхам барацьбы за вольнасць, сталі ствараць атмасферу несправядлівасці і крыўды ў разбураным вайною краі. У першыя гады існавання Другой Рэчы Паспалітай Польскай на тэрыторыі Заходняй Беларусі фактычна вялася партызанская вайна, не аднаўлялася гаспадарка, да 1924 г. амаль не ішла аграрная рэформа, а мясцовую зямлю раздавалі чужынцам — асаднікам. Вынішчалася беларуская школа, закон ад 21.07.1924 г. забараніў ужыванне беларускай мовы ў кантактах з адміністрацыяй і ўладамі [3], частка беларускіх інтэлігентаў страціла працу ў сувязі з паланізацыйнымі распараджэннямі. Такі палітычны курс польскіх улад выклікаў пратэст беларускага насельніцтва і яго нацыянальных лідэраў. Глыбока перажываў за становішча і далейшы лёс беларускага народа Тадэвуш Урублеўскі. У 1924 г. пад псеўданімам Т.Вароніч ён надрукаваў у зборніку “Заходняя Беларусь” вялікі артыкул “Народ і дзяржава” [4] . Зборнік “Заходняя Беларусь” быў падрыхтаваны Беларускім Выдавецкім Таварыствам і планаваўся як выданне з працягам. Ёсць звесткі, што Т.Урублеўскі напісаў для гэтых зборнікаў 15 артыкулаў. У выпуску за 1924 год удзельнічалі лідэры беларускага нацыянальнага руху таго часу і маладыя таленавітыя дзеячы: Антон Луцкевіч, Максім Гарэцкі, Наталля Арсеннева, Уладзімір Жылка, Суліма, Л.Родзевіч, Раман Суніца, Ігнат Канчэўскі.

Артыкул “Народ і дзяржава” па значнасці займае ў выданні цэнтральнае месца і носіць па сучасных мерках паліталагічны характар. Як дасканалы правазнаўца, дасведчаны ў грамадзянскім і канстытуцыйным праве еўрапейскіх краін, эрудыт, які валодаў грунтоўнымі ведамі ў галінах этналогіі, палітычнай гісторыі і культуры, падыйшоў Т.Урублеўскі да вызначэння стану беларускага народа і яго будучыні. Шмат разоў спасылаецца на заканадаўчыя дакументы асобных краін, канцэпцыі і меркаванні дзесяткаў вучоных, выкарыстоўвае гістарычныя факты. Напрыклад, ён цікава палемізуе з У.Леніным па пытанні аб развіцці нацыянальных культур. Як гістарычны рубеж Т.Урублеўскі адзначае,

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

што беларускае пытанне “з межаў культурна-нацыянальнае праблемы выйшла на грунт палітычна-дзяржаўны” [5]. Разбіраючы азначэнні паняцця “народ”, прыкметы, па якіх яно сфарміравалася ў навуцы і існуе ў рэчаіснасці, Т.Урублеўскі выказаў меркаванне, што адзінай найбольш істотнай адзнакай народа з’яўляецца яго нацыянальная свядомасць. Ён характарызаваў народ як “духовае аб’яднанне, якое складаюць пачуцьці, думкі і іх праявы” [6]. Аб’ектыўныя адзнакі народа, такія, як тэрыторыя, мова і іншыя, дзейнічаюць “у кірунку вытвараньня нацыянальнай свядомасьці” [7]. Нацыянальная свядомасць, даказваў Т.Урублеўскі, з’яўляецца нацыянальна творчым элементам, фарміруе нацыю і падштурхоўвае народ да дасягнення нацыянальнай дзяржаўнасці. “Дзеля гэтага, — пісаў Т.Урублеўскі, — узьнімаецца імкненьне народу да дзяржаўнае незалежнасьці, і ня можа быць спрэчкі аб тым, што найбольш ідэальнай формай разьвязаньня пытаньня аб нацыянальнай арганізацыі з’яўляецца зьліцьцё народу з дзяржавай. Гэта іменна і было найдалейшым імкненнем беларускага грамадзянства, якое актам 25 марца 1918 году абвясьціла незалежнасць Беларускае Народнае Рэспублікі” [8]. Толькі дзяржава, сцвярджаў Т.Урублеўскі, можа найлепш забяспечыць развіццё нацыянальнай культуры. Сваю увагу ён засяродзіў на магчымасцях нацыянальнага развіцця беларусаў ва ўмовах раздзелу тэрыторыі ў 1921 г. З горыччу адзначае аўтар, што беларусы, маючы “ясна вызначаную нацыянальную тэрыторыю, дзе жывуць густой масай, апынуліся ў межах Польскай і Латвійскай Рэспублік у палажэньні нацыянальных меньшасцяў” [9]. Яго клопатам стала дамагацца забеспячэння правоў беларусаў як нацыянальных супольнасцей ў гэтых краінах, каб захаваць іх нацыянальную адметнасць. Заканадаўства гэтых краін павінна гарантаваць правы нацыянальных арганізацыяў беларусаў, лічыў Т.Урублеўскі. У згаданым артыкуле Т.Урублеўскі выказаў сваю канцэпцыю існавання беларускай этнічнай меншасці як нацыянальнай арганізацыі ва ўмовах дзяржаў, створаных іншымі народамі. Ён сцвярджаў, што гэтыя дзяржавы абавязаны заканадаўча забяспячыць правы этнічнай меншасці на нацыянальную школу, навуку, пісьменства, мастацтва. У школе, судзе і адміністрацыі, па Т.Урублеўскаму, павінна ўжывацца мова большасці мясцовага насельніцтва. На мове нацыянальнай меншасці павінны друкавацца абвесткі і законы. (На жаль, у гэтым артыкуле не раскрыты адносіны аўтара да БССР, дзе ў гэты час у адукацыі, навуцы, культуры і ў адміністратыўным кіраванні многае рабілася для таго, каб рэспубліка набыла нацыянальны характар.) У 1924 г. Т.Урублеўскі выступіў на з’ездзе польскіх юрыстаў з вялікім дакладам аб старажытным звычаёвым праве ВКЛ, які выклікаў значны навуковы і грамадскі рэзананс.

Пытанні і прапановы аўтарытэтнага юрыста і знаўцы гістарычнага лёсу беларусаў захоўваюць значэнне і ў нашы дні. Яшчэ нядаўна мы назіралі, як павышэнне нацыянальнай свядомасці на рубяжы 80 —90-х гг. штурхала людзей да пазнання айчыннай гісторыі і пераасэнсавання адносін да беларускай культуры, мовы. У многіх беларусаў памацнела пачуццё нацыянальнай годнасці і гонару, імкненне да пабудовы незалежнай нацыянальнай дзяржавы. У апошнія ж гады нацыянальнае становішча беларусаў выклікае шмат трывогі, на жаль, і беларуская мова не стала пануючай у адукацыі, судзе, органах дзяржаўнай улады. Думаецца, што развіццё нацыянальнай свядомасці застанецца галоўнай

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ

справай беларускай інтэлігенцыі, асобных дзеячаў і ўстаноў навукі, культуры, мастацтва, сродкаў масавай інфармацыі.

Улюбёнай справай усяго жыцця Тадэвуша Урублеўскага было збіранне кніг і папаўненне бацькоўскай бібліятэкі. У яго бібліятэцы былі рэдкія кнігі, рукапісы, гравюры, карты, фота і іншыя дакументы. Усе набыткі былі старанна скаталагізаваны і інвентарызаваны. Прыватная бібліятэка стала вялікай не толькі па колькасці асобнікаў, але, у чым не сумняваўся ўладальнік, магла служыць асвеце і навуцы. З мэтай зрабіць бібліятэку даступнай для грамадзян, пакінуць любімаму гораду гэтую культурную справу свайго жыцця Т.Урублеўскі стварыў "Таварыства Публічнай бібліятэкі імя Яўстахія і Эміліі Урублеўскіх", зацверджанае ўладамі 7 лістапада 1912 г. Так з'явілася ў Вільні яшчэ адна публічная бібліятэка з каштоўнымі фондамі, сярод якіх былі дакументы па беларусазнаўству. Адкрыццё новай бібліятэкі было важнай акцыяй як для культурнага і навуковага жыцця горада, так і для ўмацавання бібліятэчнага абслугоўвання ў цэлым краі. Бібліятэка Віленскага універсітэта, якая таксама была публічнай, пасля расправы над універсітэтам за ўдзел студэнтаў і выкладчыкаў у паўстанні 1863 — 1864 гг., была фактычна знішчана ў выніку вывазу яе фондаў у навуковыя і навучальныя ўстановы цэнтральных гарадоў Расіі. І гэта адбывалася ўжо не ў першы раз. Віленскі універсітэт зачыняўся і яго бібліятэка аналагічным чынам рабавалася пасля задушэння паўстання 1830 — 1831 гг. Зразумела, што аднавіць яе старажытныя фонды не было ніякай магчымасці. Таму Публічная бібліятэка імя Я. і Э.Урублеўскіх стала месцам навуковай працы і адукацыі для інтэлігенцыі і студэнтаў з Беларусі, Літвы і Польшчы. Створаная Тадэвушам Урублеўскім бібліятэка мела асаблівае значэнне для беларусазнаўчых даследаванняў. Яе асноўнымі раздзеламі былі раздзелы аб горадзе Вільні ("Вільніяна"), аб мінулым і сучаснасці былых земляў Вялікага княства Літоўскага ("Літуаніка"), масонства, у якім найлепш была прадстаўлена ложа ВКЛ. Аснову фонду гэтых раздзелаў склалі пададзеныя ў цэнзуру экземпляры кніг і іншых дакументаў ад пачатку XIX ст. да паўстання 1863 г., якія паходзілі з архіва вядомай віленскай друкарні Завадскага, і былі куплены Т.Урублеўскім у Варшаве ў складзе багатай бібліятэкі Ю.Бялінскага. Вядома, што аўтары таго часу з усёй Беларусі выпускалі свае выданні ў гэтай друкарні. Т.Урублеўскі набыў славуты кнігазбор Генрыка Плятара, бібліятэку памешчыка з Ігуменскага павета, археолага-аматара і вядомага збіральніка каштоўнасцей Генрыка Татура, бібліятэку масонскай літаратуры віцебскага адваката Вацлава Федаровіча. У гэтых бібліятэках меліся каштоўныя беларускія кнігі і рукапісы, замежныя выданні і рукапісы з унікальнай інфармацыяй аб Беларусі. Падчас шматгадовых ваенных падзей Т.Урублеўскі сабраў усе лістоўкі, якія тычыліся Вільні і краю, здабываў архіўныя і рукапісныя матэрыялы гэтай жа тэматыкі. Ён атрымліваў у бібліятэку каштоўныя дары ад вядомых вучоных, дзяржаўных чыноўнікаў, напрыклад, прафесараў З.Юндзіла, А.Вашкевіча, А.Войніча і інш., асобныя экземпляры перадаваліся ўладальнікамі ў бібліятэку на працяглае захаванне.

Захавалася шмат спасылак на выяўленне літаратуры па каталогах Публічнай бібліятэкі, выкарыстанне яе фондаў. З розных куткоў Беларусі ехалі туды папрацаваць мясцовыя аматары старажытнасцей, краязнаўцы. Карыстальнікамі

РЕПОЗИТОРИЙ БГПУ

бібліятэкі былі вядомыя польскія гісторыкі, якія асвятлялі праблемы беларусазнаўства. Сам Т.Урублеўскі на той час меў славу "самага працавітага і найсумленнейшага бібліятэкара, уражваў эрудыцыяй і памяццю бібліёграфа" [10]. У 1913 г. фонд Публічнай бібліятэкі складаўся з 65 тыс. тамоў твораў, звыш за 1 тыс. карт і планаў, 3 тыс. гравюр, каля 5 тыс. рукапісаў, звыш за 10 тыс. дакументаў, пісьмаў і аўтографаў, калекцыі партрэтаў, медалёў, разьбы і іншых каштоўнасцей, якія ацэньваліся на суму 40 тыс. расійскіх рублёў. У 1913 і 1915 гг. Т.Урублеўскі купіў пляц і дом, які пачалі перабудоўваць пад бібліятэку. Першая сусветная вайна перапыніла гэту працу, і будынак быў завершаны толькі ў 1922 г. Аднак самае важнае, што ў цяжкіх матэрыяльных і палітычных умовах Т.Урублеўскі здолеў зберагчы бібліятэку. У гэты час Вільня апынулася ў складзе Другой Рэчы Паспалітай Польскай, і Т.Урублеўскі спадзяваўся на дзяржаўную падтрымку. Аднак адноўленая краіна мела велізарную колькасць іншых неадкладных праблем, не спяшаліся на дапамогу і гарадскія ўлады. У апошнія гады жыцця Т.Урублеўскі, пацярпеўшы фінансавыя страты ў выніку вайны, як мог змагаўся за выжыванне Публічнай бібліятэкі. Ён змяніў профіль Таварыства, якое атрымала назву "Таварыства навуковай дапамогі імя Я.і Э.Урублеўскіх" (1922 г.), што мела мэтай адлюстраваць грамадскую ролю бібліятэкі. На чале Таварыства стаяў камітэт з 9 членаў, у якім абавязкам самога Т.Урублеўскага было быць захавальнікам збораў. Бібліятэчная і музейная калекцыі яшчэ больш выраслі: на пачатку 1925 г. налічвалася 80534 тамоў твораў друку (без уліку дублетных асобнікаў), звыш дзесяці з паловай тысяч гравюр, звыш 28 тыс. рукапісаў, пісьмаў, старажытных актаў, 1474 карты, 407 пячатак, 2472 фотаздымкаў, 202 медалі і медальёны і шмат іншых дакументаў. У гэты час у Вільні была створана суполка Саюза польскіх бібліятэкараў, Т.Урублеўскі стаў яе сябрам. На адным з пасяджэнняў ім быў зроблены навуковы даклад па тэме "Аб арганічных і неарганічных шкодніках кніг". Можна адзначыць, што праблема захавання фондаў у тым ракурсе, у якім яе распрацоўваў Т.Урублеўскі, з'яўляецца актуальнай для сучаснай бібліятэчнай справы.

Пастаянна займаўся Т.Урублеўскі і бібліяграфічнай працай. Ён каталагізаваў зборы бібліятэкі, дапамагаў многім карыстальнікам бібліяграфічнымі даведкамі і парадамі. Яму таксама належаць 5 рукапісных бібліяграфічных дапаможнікаў. Сярод іх: "Паказальнік выданняў, забароненых у Расіі ў перыяд ад 1905 да 1915 году на польскай, літоўскай і беларускай мовах і прысвечаных Польшчы, Літве і Беларусі", два бібліяграфічныя спісы выданняў, не адзначаных у рэтраспектыўных паказальніках К.Эстрэйхера, "Алфавітны паказальнік Урадавага весніка грамадзянскага праўлення Усходніх зямель 1919 — 1920.", паказальнік псеўданімаў.

Польскі ўрад прыйшоў на дапамогу Публічнай бібліятэцы ўжо пасля смерці яе заснавальніка. Міністэрства рэлігійных веравызнанняў і народнай асветы набыло для бібліятэкі былы палац Тышкевіча (на збегу вуліц Арсенальскай і Жыгімонтаўскай), прафінансавала рамонт. У 1926 г. камітэт перадаў ураду права фундацыі Публічнай бібліятэкі на ўмовах вечнага дэпазіту. Урад таксама ўзяў на сябе абавязак захоўваць цэласнасць яе фондаў і знаходжанне іх толькі на тэрыторыі Вільні.

Значэнне Публічнай бібліятэкі ў навуковым і культурным жыцці Вільні

РЭПОЗІТОРЫЙ БГУКІ

і ўсёй Заходняй Беларусі яшчэ больш узмацнілася. Яна была адным з цэнтраў бібліятэчна-інфармацыйнага забеспячэння польскіх, беларускіх, літоўскіх даследчыкаў, якія вывучалі мінулае Вялікага княства Літоўскага, Рэчы Паспалітай абодвух народаў, праблем паланістыкі, беларусістыкі, літуанікі, агульнадаступнай бібліятэкай. Сярод яе каталогаў быў каталог рэгіянальных выдавецтваў, у якім была адлюстравана і прадукцыя выдавецтваў, размешчаных на беларускай тэрыторыі [11].

Вядома, што ў гэты ж час у Вільні працаваў славуты Беларускі гісторыка-этнаграфічны музей імя Івана Луцкевіча, які таксама меў выдатны кнігазбор. Адносіны паміж гэтымі буйнейшымі культурнымі цэнтрамі, відаць, былі не простымі. Можна спаслацца на факт судовага працэсу, у выніку якога Публічная бібліятэка імя Я. і Э. Урублеўскіх адсудзіла ад музея 36 выданняў і 11 рукапісаў. Аднак незалежна ад канкрэтных сітуацый у міжваенны час у Вільні дзякуючы энтузіязму, эрудыцыі і няспыннай працы выдатных людзей існавалі бібліятэкі і музейныя калекцыі, якія мелі надзвычайную каштоўнасць для беларускага народа. Тым цяжэй канстатаваць, што гэтыя выдатныя культурныя цэнтры страчаны для беларусаў. Памяць жа аб здабытках такіх дзеячоў, якім быў Тадэвуш Урублеўскі, павінна быць часцінкай нацыянальнай свядомасці нашага народу.

Спіс літаратуры і заўвагі:

1. H.D. S.p. Tadeusz Wryblewski, jako zaioyciel Biblioteki im. E. i E. Wryblewskich // Ateneum Wilecski.— 1925— 1926.— R. 3.— S. 436— 444.

2. Таварыства Шубраўцаў звязана з гісторыяй Віленскага універсітэта. Яго студэнты і выкладчыкі былі ўдзельнікамі гэтага адмысловага клубу. Шубраўцы змагаліся з заганнымі звычкамі: рызыкоўнымі гульнямі, п'янствам і інш. Праз маральнае ўдасканаленне намагаліся дасягаць грамадскія ідэалы.

3. Wrybel P. Ksztaitowanie sik biaioruskiej swiadomoci narodowej a Polska. — Warszawa: W-wa Uniwersitetu Warszawskiego, 1990. — 110 s. — (Prace Instytutu Historycznego Uniwersitetu Warszawskiego. [Zeszyt] 15.)

4. Вароніч Т. Народ і дзяржава // Заходняя Беларусь: Зборнік грамадзкае мысьлі,навукі,літэратуры,мастацтва.— Вільня, 1924.— С. 79— 92.

5. Там жа. С. 79.

6. Там жа. С. 81.

7. Там жа.

8. Там жа. С. 86— 87.

9. Там жа. С. 87.

10. H.D. S.p. Tadeusz Wryblewski, jako zaioyciel Biblioteki im. E. i E. Wryblewskich // Ateneum Wilenski.— 1925— 1926.— R. 3.— S. 436.

11. Abramowicz W. Drukarnie w Nowogrydku // Ziemia Lidzka.— 1939.— 6.— S. 153.

12. Burhard S. Poswiecenie i otwarcie Biblioteki Pacstwowej im. Wryblewskich w Wilnie // PrzeglNod Biblioteczny.— 1935.— N 3.— S. 2.

РЕПОЗИТОРИЙ БГУКИ